

UOT 32:93/94

KAMRAN MƏMMƏDOV

Bakı Dövlət Universitetinin

Beynəlxalq münasibətlər kafedrasının dissertantı

kamran.c.mammadov@gmail.com

AVROPA İTTİFAQININ CƏNUBİ QAFQAZDA MARAQLARI KONTEKSTİNDƏ AVROPA QONŞULUQ SİYASƏTİNİN HƏDƏFLƏRİ

Müasir dünya nizamı XX əsrin 90-cı illərində baş verən global dəyişikliklər nəticəsində formalaşmışdır. Beynəlxalq aləmdə gedən proseslər Avropa İttifaqının Şərqə doğru genişlənməsində mühüm rol oynadı. Baş verənlər Avropanın coğrafi sərhədlərindən kənarda yerləşən ölkələr, xüsusilə Cənubi Qafqaz üçün də tarixi əhəmiyyət kəsb edirdi. Bu baxımdan Avropa İttifaqının şərqdə yerləşən postsosialist ölkələrinə münasibətdə götürdüyü kurs onları öz əhatə dairəsinə daxil etməyə istiqamətlənmişdi. Bununla belə, Avropanın sərhədlərinin qonşu ölkələrin hesabına genişlənməsi ilk dövrlərdə niyyət kimi, NATO-nun "Sülh naminə əməkdaşlıq proqramı meydana gəldikdən sonra məqsəd kimi özünü göstərməyə başlamışdı.

Məqalədə dünyada yaranmış yeni beynəlxalq şəraitdə Aİ-nin Cənubi Qafqaz siyasətinin uzağadən perspektivləri və hadisələrə təsir etmək imkanlarının necə genişləndiyi elmi-siyasi baxımdan təhlil edilir. Yaşanan hadisələr Cənubi Qafqazın Aİ-nin proqram və layihələrində nəzərdə tutulmuş şəkildə təkamül etdiyini göstərirdi. Əgər Aİ əvvəlcə regiona münasibətdə "Əməkdaşlıq və Tərəfdaşlıq Sazişinə" (1996) uyğun fəaliyyət göstərirdisə, sonrakı hadisələr belə yanaşmanın kafi olmadığını göstərmişdi ki, bu da öz ifadəsini Aİ-nin Avropa Qonşuluq siyasətini təsis etməsində və Cənubi Qafqaz ölkələrinin 2004-cü ildə AQS-yə daxil edilməsində tapdı.

Açar sözlər: Aİ, Cənubi Qafqaz, Azərbaycan, Gürcüstan, AQS, NATO, ABŞ, Rusiya, Türkiyə, postsovet məkanı, geosiyasi maraqlar, neft, 11 sentyabr terroru, təhlükəsizlik.

Giriş. XX əsrin 90-cı illərində baş verən global dəyişikliklər Avropa İttifaqının Şərqə doğru genişlənməsində mühüm rol oynadı. Baş verənlər Avropanın coğrafi sərhədlərindən kənarda yerləşən ölkələr üçün tarixi əhəmiyyət kəsb edirdi. Bu baxımdan Avropa İttifaqının şərqdə yerləşən postsosialist ölkələrinə münasibətdə götürdüyü kurs onları öz əhatə dairəsinə daxil etməyə istiqamətlənmişdi. Bununla belə, Avropanın sərhədlərinin qonşu ölkələrin hesabına genişlənməsi ilk dövrlərdə niyyət kimi, NATO-nun "Sülh naminə əməkdaşlıq proqramı meydana gəldikdən sonra məqsəd kimi özünü göstərməyə başlamışdı ki, bu da ilk növbədə Aİ-nin proseslə bağlı konkret strategiyaya malik olmadığını göstərirdi.

Aİ-nin xarici siyasəti, hələ siyasi bir ortaqlıq yaradıla bilməməsi ucbatından ayrı-ayrı üzv ölkələrin milli mənafehləri üzərində qurulmuşdu. Buna görə də Aİ Cənubi Qafqazdakı mənfəətlərini üzv ölkələrin mənfəətləri istiqamətində təyin edirdi. Məlum olduğu kimi, Aralıq dənizinə istiqamətli Aİ siyasətinin mərkəzi Fransa, İtaliya və İspaniya dövlətləri ikən Mərkəz və Şərq Avropaya istiqamətli siyasətdə Almaniya mühüm rol oynayardı. Orta Asiya və Cənubi Qafqaza istiqamətlənən siyasətdə Almaniya ilə yanaşı İngiltərə də təyin edici rola malik idi. Almaniyalı Avrasiya variantına yönləndirən ən əhəmiyyətli faktor bölgənin təbii qaynaqlarının gələcəyi idi. Məhz buna görə də Cənubi Qafqaz respublikalarının müstəqilliklərinin ilk dövrlərində Aİ xarici siyasətdə "Ortaq Xarici və Təhlükəsizlik Siyasəti" adlı layihə ilə çıxış etmişdi. Cənubi Qafqazın Birləşmiş xarici siyasətindəki yerini təyin etmək üçün geosiyasi, iqtisadi və təhlükəsizlik amilləri kompleks şəkildə nəzərdən keçirilməlidir.

Məlum olduğu kimi, XX əsrdə dünyanın hegemon dövlətdən biri olan sovet imperiyası əsrin sonunda daxili və xarici səbəblərdən parçalandı. Şərq blokunun dağılması nəticəsində Baltik dənizindən Çin sərhədinə qədər nəhəng bir ərazidə böyük parçalanmalar yaşanmış, yeni 15 müstəqil respublika ilə yanaşı ortaya yeni bir "dünya nizamı" çıxmışdı.

Müasir siyasətsünaslıqda geosiyasət "coğrafi siyasət", "Coğrafiyaya söykənən siyasət", "coğrafiyanın istiqamətləndirdiyi siyasət" şəklində mənalandırılır. Coğrafiya, siyasət və geosiyasət ümumi mənşəli anlayışlardır (5, 3). Geosiyasət, coğrafi platforma üzərində (məs., Avropa İttifaqı kimi) güc

mərkəzlərini müqayisə etməli olaraq qiymətləndirir, siyasi səviyyədə güc və hədəf əlaqəsi qurur, bir dövlətin təhlükəsizlik və inkişaf siyasətinin elmi zəminini meydana gətirir (13, 11). Müasir politoloji fikrə görə, hazırkı dövrdə Cənubi Qafqaz Avropa və dünya siyasətinin mərkəzində yer almaqdadır, bir sıra hegemon dövlətlər və Aİ üçün həyati əhəmiyyət daşıyan regionlardan biri Cənubi Qafqazdır (9, 5). Bir sıra ölkələr, başlıcası ABŞ politoloji fikri regionu önəmli “strateji koridor” kimi, geosiyasi və geoiqtisadi güc mərkəzi kimi qəbul edir (3, 318).

Ötən əsrin sonlarında ABŞ politoloqu Zb.Bjezinskiy özünün “Böyük şahmat lövhəsi” kitabında bu regionu “Avroasiya Balkanları” kimi qeyd etmiş, ancaq Cənubi Qafqaz və Balkanlarla yanaşı Mərkəzi Asiya və Cənubi Asiyanın bir hissəsi, Fars körfəzi rayonu və Yaxın Şərqi də buraya daxil etmişdi (16, 44). Regionda müstəqil dövlətlərin yarandığı dövrlərdən burada baş alıb getməkdə olan xaosu əngəlləmək üçün Aİ humanitar yardım layihələrinə start vermiş, amma eyni zamanda özünün enerji maraqlarını təmin etmək üçün burada genişlənməkdə olan enerji savaşına qatılmışdı.

SSRİ-nin dağılması bir sıra böyük dövlətlərə özlərinə həyati məna daşıyan müxtəlif postsovet regionlarında öz fəaliyyətlərini genişləndirməyə imkan yaratdı. SSRİ-nin dağılması ilə bölgədə ortaya çıxan boşluq və bölgənin strateji önəmi, Aİ ölkələrinin maraqlarının Cənubi Qafqaza yönəlməsinə səbəb olmuşdu. Rusiyanın bölgəni öz ərazisi kimi görməsi və ABŞ-ın hegemon güc olaraq bölgədə üstünlük əldə etməsini hədəfləməsi, Mərkəzi Asiyadan sonra Cənubi Qafqazın da beynəlxalq rəqabətin meydanı olması nəticəsini doğurmuşdu.

Minilliyin sonlarından etibarən Rusiya, İran, Türkiyə və Orta Asiya arasında yer alan və ayrıca Xəzər dənizinə çıxışı olan bölgə önəmli bir geosiyasi vəziyyətə malikdir. Təsadüfi deyildi ki, Makinderin “Heartland” nəzəriyyəsinə əsasən, dünyanın mərkəzində yer alan bu regionda hakimiyyətini qura bilən dünyanı da idarə edəcəkdir. Məhz Cənubi Qafqaz və Orta Asiya bu nəzəriyyəyə əsasən dünyanın qəlbi sayıla bilərdi (8, 26).

Yaşanan qlobal dəyişikliklər və Aİ-nin mənafeləri istiqamətində baş vermiş yeniliklər Cənubi Qafqazı laqeydlik edilməməsi lazım olan bir bölgə olaraq görülməsinə və bir aktor olaraq bölgədə mövcudiyyətini hiss etdirməyi Aİ-na burada yeni siyasi kurs yeritməyi labüd etmişdi. Belə siyasi dəyişikliyin başlıca səbəbi Aİ-nin getdikcə artan enerji ehtiyacıdır. Yəni, Cənubi Qafqaz Aİ üçün enerji qaynaqları baxımından müstəsna əhəmiyyətlidir. Aİ-nin maraqları baxımından Cənubi Qafqaz əhəmiyyətli edən digər faktor isə Cənubi Qafqazın zəngin bir bölgə olan Orta Asiyaya açılan qapı olması, yəni Cənubi Qafqazın geosiyasi mövqeyidir. Cənubi Qafqaz Aİ üçün siyasi baxımdan da əhəmiyyətli bir sahədir. Avropa birliyinin tədricən ABŞ-ın təsirindən uzaqlaşmış qlobal baxımdan güclü və təsirli bir güc olaraq ortaya çıxmağı hədəflədiyi aydın şəkildə özünü hiss etdirirdi. Aİ bu hədəfinə çatmaq üçün qlobal siyasətdə əhəmiyyətli sahələrdə üstünlük qazanmalı olduğunu da nəzərdən qaçırmırdı. Cənubi Qafqazın ABŞ-ın əsas rəqibi Rusiyaya maddi və mənəvi yaxınlıqları həm də ABŞ-ın meydana gətirməyə çalışdığı qlobal hegemonluq layihələrinin qıfıl nöqtələrində iştirak etmələri səbəbilə də önə çıxmışdı.

Avropa İttifaqı Cənubi Qafqaz ölkələrindəki problemli sahələri və qarşıdurma yaradan münaqişələri nizamlamaq məqsədiylə bölgəyə uyğunlaşmağa çalışan ABŞ və Rusiya kimi güclərin əksinə həll variantları irəli sürmüş, Avropa Komissiyası rəsmilərindən birinin dediyi kimi, bu yolla həm sərhədlərindəki qeyri-sabit bölgələrin özü üçün hədə meydana çevrilməsinin qarşısını almağa, həm də bu problemlərə həll gətirə bildiyi üçün qlobal formatda digər qlobal güclər arasında önə çıxmağa nail olmaq istəyirdi. Belə ki, Aİ-nin Cənubi Qafqazda Xüsusi Nümayəndəsi Heikki Talvit “Aİ-nin regionda konfliktlərin həll olunması üçün aparılan danışıqlara dəstək ifadə edərək, lazım olduğu təqdirdə bu prosesdə yer ala biləcəklərini bildirmişdir” (17). Türk müəlliflərindən B.Tangör NATO ilə Aİ arasındakı münasibətlərin gizlinlərinə işarə ilə yazırdı ki, Aİ-nin NATO-nun genişlənməsindən və Qara dəniz sahillərinə çıxmasından narahatlıq keçirdiyi özünü açıq şəkildə göstərirdi (1, 57). Fikrimizcə, Avropanın Şərqə doğru genişlənməsi və Yeni Qonşuluq Siyasətinin irəli sürülməsi bu iki qurum arasındakı rəqabətin təzahürü sayıla bilər.

Gürcüstanda hakimiyyət dəyişikliyindən yeni və qərbyönlü qüvvələrin dövlət başına gəlməsindən sonra prezidenti M.Saakaşvilinin Gürcüstanın NATO üzvü olmaq istədiyini açıqladığı diqqətə alınsa (10), Aİ-nin Qara dəniz hövzəsində NATO qarşısında mövqelərini itirdiyi və narahatlığının da bundan irəli gəldiyi düşünülməkdədir. Tədqiqatçılara görə, Gürcüstanın ABŞ-a yaxınlaşmasını tə-

min edən obyektiv və olduqca ciddi səbəblər vardır (6, 12-13). Bu baxımdan Gürcüstanın Rusiyadan gördüyü təzyiqləri və ərazi bütövlüyünə yönəlmiş hədələri güclü bir müttəfiq ilə aradan qaldırmaq məqsədi onə çıxır.

SSRİ-nin süqutundan sonra Rusiya Qafqaz bölgəsindəki rolunu itirməmək düşüncəsi ilə bölgənin qıfıl mövqeyindəki Gürcüstana davamlı təzyiqlər etməkdədir, bunun bariz nümunəsi 2008-ci il avqust hadisələri oldu. Bu baxımdan Rusiyanın Gürcüstana tətbiq etdiyi təzyiq vasitələrindən ən önəmlisi ölkədəki etnik qrupları qızıdıraraq ölkənin ərazi bütövlüyünü pozmaq hədəsidir. Təsadüfi deyildi ki, məlum avqust hadisələrindən sonra Aİ rəsmiləri, Almaniya və Fransanın dövlət başçıları Rusiyanı sakitləşdirmək üçün bütün vasitələrdən istifadə etmişdilər.

Rusiyanın Gürcüstana qarşı sərgilədiyi rəftar ölkəni təhlükəsizlik axtarışına sövq etmiş, yaranmış vəziyyətdə Aİ arxa plana keçmişdi ki, bu da onun mənafeələrinə uyğun deyildi. Gürcüstan ABŞ kimi güclü bir dövlətə söykənərək Rusiyanın buna bənzəri təhlükələrə və təzyiqlərə son verməsini hədəfləməyə başlamışdı. ABŞ isə bu torpaqlarda Rusiyanın təkrar nüfuz sahibi olması, Yeni Dünya Neft Nizamına tərs düşəcəyini hesab edərək bölgə ilə olan əlaqəsini gücləndirməkdədir. Digər tərəfdən ABŞ Cənubi Qafqaz və Orta Asiya regionunda üstünlüyə nail olmaq üçün tranzit mövqeyə sahib Gürcüstana ciddi ehtiyac duymaqladadır.

Cənubi Qafqazdan Avropaya çıxış ölkəsi kimi Gürcüstan bu bölgənin Qərbdən quru və dəniz nəqliyyatında mühüm rol oynayır, eyni zamanda ABŞ-ın Asiyaya daxil olması üçün ən uyğun hava koridorudur. ABŞ-ın İraqdan sonra İrana hərbi müdaxilə edəcəyi danışılarkən, Gürcüstanın ABŞ-ın hərbi poliqonu olacağı Qərb müəlliflərinin diqqətində idi. ABŞ prezidenti C.Buşun (kiçik) 2005-ci ilin mayında etdiyi tarixi Gürcüstan səfəri bu iddialara sübut idi və gürcü mediasında böyük maraq və çoxsaylı analiz xarakterli yazıları şərtləndirmişdi. Gürcüstan rəhbərliyi bu iddiaları yalanlarkən, gürcü alimlər də belə bir vəziyyətdə Rusiya ilə əlaqələrin daha da gərginləşməsi və İranın Gürcüstana müdaxilə edəcəyi narahatlığını ifadə etmişdilər (12, 5). Aİ rəsmiləri isə hadisələrin belə ssenari üzrə inkişafının ilk növdə AQS-yə təhlükə yaradacağını sərgiləməklə öz narahatlıqlarını gizlətməmişdilər.

ABŞ-da 11 sentyabr 2001-ci il hadisələri dünyada hər şeyi dəyişdiyi kimi, Aİ-ni də yeni mövqelərə keçmək məcburiyyətində qoymuşdu. Çünki terror hadisələri ABŞ-ın terrora qarşı mübarizə adı altında yeni güc olaraq meydana çıxmasına istiqamətlənməklə Aİ-nin sərgiləməyə çalışdığı mövqeyə əks idi. Aİ-nin Cənubi Qafqaz maraqlarına növbəti təhlükəni Rusiya yaratmışdı. Belə ki, Rusiyanın 2002-ci ildə Gürcüstandakı Pankisi dərəsində terrorçulara qarşı başladığı hərbi əməliyyatlar Gürcüstanın regionu idarə edə bilmədiyi anlamını verirdi (7). ABŞ isə buna qarşı çıxaraq Gürcüstana "Təchizat və Təhsil Proqramı" adı altında gürcü əsgərlərin NATO nümunəsində hazırlanmasını məqsəd qoyan 64 min doll. məbləğində vəsait ayırmış və hərbi yardım etmişdi.

"Təchizat və Təhsil Proqramı" çərçivəsində Gürcüstana 100 ABŞ hərbi təlimçisi göndərilmiş və 3 il içərisində 4 gürcü xüsusi qüvvələr batalyonu və bir də motorlu bölük yaradılmışdı. 2005-ci ildən isə növbəti bir illik ikinci bir təhsil proqramı başlanmışdı ki, bu proqram 50 min dollar büdcəyə və 2000 gürcü əsgərinin hazırlanmasına planlaşdırılmışdı (4). ABŞ-ın bölgə siyasətindəki hərbi yönə belə diqqəti Gürcüstan səfəri zamanı C.Buşun ifadəsincə həm də Bakı - Tbilisi - Ceyhan neft boru xəttinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi ilə bağlı olmuşdu (11, 29).

Təsadüfi deyildi ki, məhz bu məqamda ABŞ və Aİ-nin mövqeləri üst-üstə düşmüşdü, görünür ABŞ öz avropalı müttəfiqlərini narazı salmamaq üçün bu üsulu seçməli olmuşdu. Qərbin Qara dəniz hövzəsində belə siyasi xətti iki məqsəd üzərində köklənmişdi ki, (14) bunlar aşağıdakılardır:

- birincisi, Qara dəniz Avropaya, Rusiya Federasiyasına, Türkiyəyə, Cənubi Qafqaz və Orta Asiyaya müdaxilə etmə imkanı verən giriş yoludur ki, ABŞ bu yolla avropalı müttəfiqlərinin enerji təminatının təhlükəsizliyini və öz maraqlarını təmin edə bilərdi;

- ikincisi, bu mübarizə yalnız hərbi deyil, eyni zamanda siyasi və iqtisadi baxımdan da reallaşa bilər. Hazırda bölgədə yaşanan hadisələr Qara dənizin əhəmiyyətini gedərək artırmaqdadır (2, 24-25). Aİ-nin bu sahədəki fəaliyyəti Ukrayna və Gürcüstana sahiblənməyə yönəlmişdir (15).

- üçüncüsü, regionun zəngin neft və qaz sərvətləri buna kəskin ehtiyac duyan və alternativ enerji mənbələri axtarışında olan Avropa ölkələrinin maraqlarına cavab verirdi, başqa sözlə Aİ-nin Cənubi Qafqaza, xüsusilə Azərbaycanın karbohidrogen ehtiyatlarına ciddi ehtiyacı var idi.

Nəticə. Yaranmış şəraitdə Aİ-nin Cənubi Qafqaz siyasəti uzağadən perspektivləri hədəfləməkdədir və hadisələrə təsir etmək imkanları genişlənir. Yaşanan hadisələr Cənubi Qafqazın Aİ-nin proqram və layihələrində nəzərdə tutulmuş şəkildə təkamül etdiyini göstərir. Əgər Aİ əvvəlcə regiona münasibətdə “Əməkdaşlıq və Tərəfdaşlıq Sazişinə” (1996) uyğun fəaliyyət göstərirdisə, sonrakı hadisələr belə yanaşmanın kafi olmadığını göstərmişdi. Aİ bu çərçivədə regiondakı islahatları dəstəkləyəcək və bölgəyə istiqamətli öz məqsədlərini reallaşdıracaq yeni yanaşmalar təsis etmək qərarına gəlmişdi ki, bu öz ifadəsini Cənubi Qafqaz ölkələrinin 2004-cü ildə Avropa Qonşuluq Siyasətinə daxil edilməsində tapdı (3, 318). Hadisə və proseslərin sonrakı inkişafı əvvəlcə Şərq Tərəfdaşlığı, daha sonra Avronest proqramlarının meydana gəlməsini və həyata keçirilməyə başlamasını şərtləndirdi.

ƏDƏBİYYAT

1. Burak Tangör: “Avrupa Entegrasyonu ve Karadeniz”, Uluslararası Mücadele’nin Yeni Odağı Karadeniz, Der. Osman Metin Öztürk, Yalçın Sarıkaya, Ankara: Platin Yayınları, 2005, 183 s.
2. Der. Osman Metin Öztürk, Yalçın Sarıkaya, Uluslararası Mücadele’nin Yeni Odağı Karadeniz (ANKARA: Platin Yayınları, 2005), Hasan Kanbolat: “Pax Ottomana’dan Pax Americana’ya Mı? Karadeniz’in Değişen Jeopolitiği”, Stratejik Analiz, Sayı 72, Aprel 2006, s. 206-223
3. Esra Hatipoğlu: “AB’nin Güney Kafkasya Politikası”, Kafkas Dosyası, Der. Ali Ahmetbeyoğlu ve başk., İstanbul: Tarih ve Tabiat Vakfı Yayınları, 2006, 487 s.
4. Fikret Ertan, Bush Gürcistan’da / Zaman qəzeti, 2005, 10 may.
5. İlhan Suat, Jeopolitik Duyarlılık, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1989, 378 s.
6. Kamil Ağacan, “Bağımsızlığın 10. Yılında Gürcistan: ABD’nin Kafkasya’daki Kalesi mi?” // Stratejik Analiz, Cilt 1, sayı 11, Mart 2001, s. 47-60
7. Kamil Ağacan; Gökçen Ekici, Panki Vadisi Etrafında Dönen Küresel Politika // Stratejik Analiz, cilt 3. sayı 31, Noyabr 2002, s.104-112
8. Quliyeva G. Geosiyasət. Metodik vəsait. B.: Bakı Univer. nəşr., 2017, 104 s.
9. Mustafa Aydın: Üç Böyük Gücün Qarşıdurma Sahəsində Qafqazlar, İstanbul: Gökkubbe Nəşrləri, 2005, 428 s.
10. Nato nümayəndəsi ilə Gürcüstan Prezidentinin Görüşü. 15.10.2006. - <http://www.vor.ru/Turkish/Exclusive/exclusive.phtml?act=463> [Müraciət tarixi: 17.11.2021].
11. Ras Moutans Prezident Buşis Viziti Sakartvelos Ekonomikas // Auditi, Ağrışva, Finansebi, 2005, No 5(65), s.61-69.
12. Sakartvelo Şeidzleb, “Amerikis Samhedro Poligonad İktses ve Amerika Sakartvelos Urtiertobaşı Bevri Ram Aris Çadebuli”, Başlıqlı yazılar, Ahali Taoba, 10 May 2005.
13. Tsikoridze Z. Msoplio İmperiebis İstoriuli da Tanamedrove Geopolitikur-Ekonomikuri İnteresebi da, 2010.
14. Uluslararası Mücadelenin Yeni Odağı Karadeniz. Ankara: Platin Yayınları, 2005, 428 s.
15. Wider Europe-Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours. - http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_104_en.pdf [Müraciət tarixi: 17.11.2021].
16. Бжезинский З. Великая шахматная доска (Господство Америки и его геостратегические императивы). М.: Международные отношения, 1999, 256 с.
17. Энергетика и геополитика / Под ред. В. В. Костюка, А. А. Макарова. М.: Наука, 2011, 365 с.

КАМРАН МАМЕДОВ

Докторант Бакинского Государственного Университета

ЦЕЛИ ЕВРОПЕЙСКОЙ ПОЛИТИКИ СОСЕДСТВА В КОНТЕКСТЕ ИНТЕРЕСОВ ЕВРОСОЮЗА НА ЮЖНОМ КАВКАЗЕ

Современный мировой порядок сформировался в результате глобальных изменений, произошедших в 1990-е годы. Процессы на международной арене сыграли важную роль в расширении Европейского Союза на Восток. Произошедшее имело историческое значение для стран за пределами Европы, особенно для Южного Кавказа. С этой точки зрения курс, взятый

Евросоюзом в отношении постсоциалистических стран Востока, был направлен на включение их в свой кругозор. Однако расширение границ Европы за счет соседних стран изначально планировалось как намерение после появления программы НАТО «Партнерство во имя мира».

В статье анализируются долгосрочные перспективы политики ЕС на Южном Кавказе и то, как расширяются возможности влияния на события в новой международной среде. События показали, что Южный Кавказ развивался в соответствии с программами и проектами ЕС. Если изначально ЕС действовал в соответствии с Соглашением о партнерстве и сотрудничестве (1996 г.) с регионом, то последующие события показали, что такой подход недостаточен, о чем свидетельствует установление ЕС Европейской политики соседства и присоединение стран Южного Кавказа к ЕПС 2004г. нашел во включении.

Ключевые слова: ЕС, Южный Кавказ, Азербайджан, Грузия, АQS, НАТО, США, Россия, Турция, постсоветское пространство, геополитические интересы, нефть, террор 11 сентября, безопасность.

KAMRAN MAMMADOV

Doctoral student of Baku State University

OBJECTIVES OF EUROPEAN NEIGHBORHOOD POLICY IN THE CONTEXT OF THE INTERESTS OF THE EUROPEAN UNION IN THE SOUTH CAUCASUS

Modern world order has been formed as a result of global changes that occurred in the 1990s. The processes in the international arena played an important role in expanding the European Union to the East. The resulting historical significance for countries outside Europe, especially for the South Caucasus. From this point of view, the course taken by the European Union regarding the post-socialist countries of the East was aimed at including them into its horizons. However, the expansion of the borders of Europe at the expense of neighboring countries was initially planned as an intention after the appearance of the NATO Partnership program in the name of the world.

The article analyzes the long-term prospects for EU policies in the South Caucasus and how the possibilities of influence on events in the new international environment are expanding. Events showed that the South Caucasus developed in accordance with EU programs and projects. If the EU initially acted in accordance with the Partnership and Cooperation Agreement (1996) with the region, then the subsequent events have shown that this approach is insufficient, as evidenced by the EU European Neighborhood Policy and the Accession of the South Caucasus countries to ENP 2004. Found in the inclusion.

Keywords: EU, South Caucasus, Azerbaijan, Georgia, AQS, NATO, USA, Russia, Turkey, post-Soviet space, geopolitical interests, oil, 11 september terror, security.

Məqalənin redaksiyaya daxil olduğu tarix: 17 noyabr 2021-ci il.

Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 15 dekabr 2021-ci il.

Rəyçilər: s.ü.f.d. Əlimusa İbrahimov, t.e.d. Qabil Əliyev.